

НАУКОВА РОБОТА ДЛЯ УЧАСТІ В ІІ ТУРІ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ РОБІТ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРАВО» (спеціалізація «Теорія держави і права»)
«РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ В ЄВРОСОЮЗ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ»
(шифр «суспільність»)

Виконав: студент групи
ПРАВО-19-1 Новіков Б.А.
Науковий керівник: к.ю.н.
доцент Кравчук С.Й.

РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ В ЄВРОСОЮЗ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
(шифр «суспільність»)

Анотація

Головною ознакою моделі держави, що характеризується як правова, виступає саме ознака високої правової урегульованості суспільних відносин. Разом з тим, перед законодавцем постає складне завдання – дотримати баланс між правовим регулюванням і суспільним саморегулюванням. Перш ніж піддати суспільне відношення нормативної регламентації, слід обґрунтувати необхідність, доцільність такого кроку, адже ефективність правового регулювання визначається відповідністю кінцевого результату правового регулювання цілям, поставленим законодавцем в правовій нормі. Тому дослідження має за мету визначити рівень дієвості юридичних норм, які відповідають об'єктивним умовам і закономірностям розвитку суспільства, в якому вони функціонують, коли їх зміст відповідає суспільній свідомості населення, в першу чергу принципам моральності і рівню правосвідомості, і коли норми даної галузі права діють погоджено з нормами має рацію інших його галузей.

Поставлена мета досягалась вивченням сучасного змісту і значення елементів та механізму правового регулювання суспільних відносин, а також вивченням стану і можливості вдосконалення правового регулювання в Україні. Для цього використовувався системно-структурний метод дослідження.

Структура наукової роботи складається із вступу, двох розділів, що включають чотирьох підрозділів, висновку, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 28 аркушів.

Ключові слова: суспільні відносини, правове регулювання, модель держави, правові явища, юридичні норми.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКА-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	5
1.1. Теоретичні основи правового регулювання суспільних відносин	10
1.2. Характерні ознаки меж правового регулювання суспільних відносин.....	
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	18
2.1. Правова класифікація критеріїв ефективного правового регулювання суспільних відносин	18
2.2. Проблеми та напрями вдосконалення системи законодавства по регулюванню суспільних відносин в Україні	23
ВИСНОВКА.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31

ВСТУП

Актуальність цієї теми пов'язан с тим, що в умовах формування в Україні основ правової держави роль і значення правового регулювання суспільних відносин набуває особливого значення. Адже головною ознакою моделі держави, що характеризується як правова, виступає саме ознака високої правової урегульованості суспільних відносин. Тому питання підвищення ролі права постають у центрі уваги. Правове регулювання є найважливіші для держави та об'єднань людей і конкретних осіб суспільні відносини, що об'єктивно потребують і піддаються юридичному регулюванню і сторони яких виступають їх свідомими та вольовими учасниками. З розвитком суспільства змінюється предмет правового регулювання. Одні відносини відмирають і тому виходять зі сфери правового регулювання (наприклад, відносини, що пов'язані з існуванням спадкової монархії), інші – починають активно впливати на життя суспільства, і тому виникає потреба в їх правовому врегулюванні. Перед законодавцем коштує складне завдання – дотримати баланс між правовим регулюванням і суспільним саморегулюванням. Перш ніж піддати суспільне відношення нормативної регламентації, слід обґрунтувати необхідність, доцільність такого кроку. Зайве широке втручання законодавця в суспільне і приватне життя приводить до не виправданого обмеження особистої свободи індивідів, до порушення свобод людини, до тоталітаризму. Крім того, ефективність правового регулювання визначається відповідністю кінцевого результату правового регулювання цілям, поставленим законодавцем в правовій нормі. Юридичні норми дієві тоді, коли вони відповідають об'єктивним умовам і закономірностям розвитку суспільства, в якому вони функціонують, коли їх зміст відповідає суспільній свідомості населення, в першу чергу принципам моральності і рівню правосвідомості, і коли норми даної галузі права діють погоджено з нормами має рацію інших його галузей.

До дослідження даної теми привертали свою увагу вітчизняні і зарубіжні вчені. Найбільшу розробку даної теми представлено в роботах таких авторів, як Тимченко С.М. [23], Рабінович П.М. [15], Сіренко В.Ф. [18], Оніщук М. [10], Лисенков С.Л [6], Оніщенко Н.М. [12], Сарновська С.О. [17].

Об'єктом дослідження є ефективність правового регулювання і шляхи її підвищення, а метою – сутність правового регулювання суспільних відносин: стадії, типи, сфера та межі.

Для досягнення поставленої мети вирішувались наступні завдання:

- вивчити сучасний зміст і значення елементів та механізму правового регулювання,
- розглянути сфери, межі та механізм правового регулювання
- дати характеристику методів (засобів) і типів правового регулювання
- привести ознаки ефективного правового регулювання.
- вивчити стан і можливості вдосконалення правового регулювання в Україні.

При проведенні дослідження застосовувалися: метод індукції і дедукції, які дозволили визначити ознаки ефективного правового регулювання, а також розглянуті цю правову категорію в площині розвитку українського права. Використання системно-структурного методу дозволило дати характеристику структурних елементів правового регулювання.

Структурно робота складена з вступу, двох розділів та чотирьох підрозділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКА-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

1.1. Теоретичні основи правового регулювання суспільних відносин

Людське суспільство характеризується тим або іншим ступенем організованості, впорядкованості. Це викликано необхідністю узгодження потреб, інтересів окремої людини і співтовариства людей (великих або малих соціальних груп).

В цілях досягнення такого узгодження здійснюється соціальне регулювання, тобто цілеспрямована дія на поведінку людей. Регулювання може бути як зовнішнім по відношенню до людини (хтось яким-небудь чином впливає на нього), так і внутрішнім (саморегулювання). На всьому протязі свого розвитку суспільство виробило багатообразну систему засобів і способів регламентації поведінки людей. Засоби відповідають на питання, чим регулюється поведінка людей, а способи – як здійснюється ця цілеспрямована дія.

До засобів соціального регулювання відносять перш за все соціальні норми: правові (юридичні), моральні, корпоративні, звичаї і ін. Але норма – хоч і основний, далеко не єдиний засіб дії на поведінку людей: засобами регулювання є також індивідуальні розпорядження, владні веління, заходи фізичного, психічного, організаційного примушення і т.д. [22, с. 128].

Юрист повинен розуміти правове регулювання як різносторонню дію на суспільні відносини всіх правових явищ, зокрема правових ідей, принципів правового життя суспільства, не втілених в юридичні форми (закони, нормативно-правові акти, рішення судових органів і ін.). Для вирішення своїх професійних завдань юристові необхідно перш за все розуміти роль, значення правового регулювання як сукупності засобів і способів реалізації позитивного права.

Позитивне право володіє властивостями і механізмами, що забезпечують його реалізацію в житті суспільства. Нормативність, загальнообов'язковість, формальна визначеність, забезпеченість силою державно-правового примушення дозволяють перевести правові норми з сфери належного в сферу суцього, в повсякденне практичне життя людини і суспільства.

Вивчення правових явищ, підпорядковане практичним завданням, ставить за мету підготувати майбутніх юристів до розуміння регулятивної ролі законів і інших нормативних актів, індивідуальних рішень, інших правових засобів в їх взаємозв'язку і взаємодії.

Виходячи з цих завдань, можна сформулювати наступне визначення. Правове регулювання – це цілеспрямована дія на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [24, с. 327].

З визначення витікає, що регулюванням можна назвати тільки таку дію, при якій ставляться достатньо ясно позначені цілі. Наприклад, в цілях впорядкування використання землі, забезпечення її збереження, підвищення ефективності землекористування видається закон про землю. І дія норм земельного права, в результаті якого реалізуються поставлені цілі, можна назвати правовим регулюванням.

Якщо ж під впливом законодавчого акту або його норм наступають наслідки, не передбачені законодавством, а в деяких ситуаціях і протилежні цілям законодавця, то така дія не може вважатися правовим регулюванням. Так, під впливом земельного законодавства зросла ціна на земельні ділянки, збільшилося число операцій з приводу землі спекулятивного характеру, здійснюваних ради наживи, непродуктивного використання землі. Негативний вплив закону про землю на суспільні відносини не можна назвати правовим регулюванням, бо це не входило в цілі законодавця і не відповідає цілям має рацію – упорядкувати життя суспільства, забезпечити справедливий, розумний характер користування такою цінністю, якою є земля.

Не можна вважати правовим регулюванням дію, здійснювану неюридичними засобами. Так, дія на свідомість і поведінку людей через засоби масової інформації, шляхом пропаганди, агітації, етичної і правової освіти і навчання не може бути віднесено до правового регулювання як спеціально-юридичної організуючої діяльності. Дія на суспільні відносини, на поведінку людей спеціально-юридичними засобами і способами у свою чергу робить вплив на духовно-етичну, ідеологічну сторони життя людини. Право не винне та і не може

регулювати всі суспільні відносини, всі соціальні зв'язки членів суспільства. Тому на кожному конкретно-історичному етапі суспільного розвитку повинна бути достатньо точно визначена сфера правового регулювання [24, с. 329].

У тих умовах, коли сфера правового регулювання звужена в суспільстві виникає загроза свавілля, хаосу, непередбачуваності в тих областях людських відносин, які можна і потрібно упорядкувати за допомогою права. А коли сфера правового регулювання не виправдано розширена, особливо за рахунок централізованої державно-владної дії, створюються умови для зміцнення тоталітарних режимів, зарегульованості поведінки людей, ведучого до соціальної пасивності, безініціативності членів суспільства.

У сферу правового регулювання повинні входити ті відносини, які мають наступні ознаки [24, с. 331].

По-перше, це відносини, в яких знаходять віддзеркалення як індивідуальні інтереси членів суспільства, так інтереси загально соціальні.

По-друге, в цих відносинах реалізуються взаємні інтереси їх учасників, кожний з яких йде на якийсь утисок своїх інтересів ради задоволення інтересів іншого.

По-третє, відносини ці будуються на основі згоди виконувати певні правила, визнання обов'язковості цих правил.

По-четверте, ці відносини вимагають дотримання правив, обов'язковість яких підкріплена достатньо дієвою силою.

Історія правового життя суспільства показала, що до сферу правового регулювання входить три групи суспільних відносин, що відповідають перерахованим ознакам [13, с. 239].

Першу групу складають відносини людей по обміну цінностями (як матеріальними, так і нематеріальними). Тут найяскравіше виявляється можливість і необхідність правового регулювання майнових відносин, бо у взаємоприйнятному обміні майном зацікавлено і все суспільство, і кожна окрему людину. Ці відносини будуються на основі загальновизнаних правил (наприклад, визнання виразу

цінності майна в грошовому еквіваленті); обов'язковість визнання правил забезпечена дієвою силою спеціального апарату правового примушення.

Другу групу утворюють відносини по владному управлінню суспільством. У управлінні соціальними процесами зацікавлені і людина, і суспільство. Управління здійснюється ради задоволення як індивідуальних, так і загальносоціальних інтересів і повинне реалізуватися за строгими правилами, забезпеченими силою примушення. Природно, в сферу правового регулювання входить державне управління соціальними процесами.

У третю групу входять відношення по забезпеченню правопорядку, які покликані забезпечити нормальне протікання процесів обміну цінностями і процесів управління в суспільстві. Це відносини, що виникають з порушення правив, що регламентують поведінку людей в двох вказаних сферах.

Суспільні відносини, що входять до цих груп, і складають предмет правового регулювання. Це суспільні відносини, які за своєю природою можуть піддаватися нормативно-організаційній дії і в конкретно-історичних умовах вимагають правової регламентації. Від характеру і змісту суспільних відносин, складових предмет правового регулювання, залежать особливості, характер, способи і засоби правового регулювання. Достатньо зрозуміло, що відносини по еквівалентному обміну цінностями, наприклад майнові відносини, вимагають інших правових засобів і способів регулювання, ніж ті, які використовуються для регламентації управлінських відносин.

Характер, вид суспільних відносин, складові і предмет правового регулювання, обумовлюють ступінь інтенсивності правового регулювання, тобто широту обхвату правовою дією, ступінь обов'язковості правових розпоряджень, форми і методи правового примушення, ступінь деталізованості розпоряджень, напруженість правової дії на суспільні відносини [11, с. 157].

В літературі попри різні підходи до його визначення сформувалось певне розуміння сутності правового регулювання.

Термін «регулювання» походить від латинського слова «regulo» (правило) і означає впорядкування, налагодження, приведення чого-небудь у відповідність з чим-небудь [11, с. 159].

Правове регулювання – це дія на суспільні відносини за допомогою певних юридичних засобів, насамперед норм права. В умовах формування основ правової держави роль і значення правового регулювання суспільних відносин набуває особливої актуальності. суспільні відносини – економічні, політичні, соціально-культурні. Йдеться про ті суспільні відносини, функціонування яких неможливо без використання правових засобів. Не все в суспільних відносинах урегульовано правом. Наприклад, не регулюються правом: в галузі економічних відносин – процеси виробництва; в галузі політичних відносин – розробка програм і статутів партій; в галузі духовно-культурних – релігійні відносини та ін. [11, с. 160].

Правове регулювання передбачає впорядкування, юридичне закріплення та охорону суспільних відносин шляхом застосування правових засобів. Регулюючий вплив права на суспільні відносини полягає у тому, що воно у своїх нормах конструює модель обов'язкової або дозволеної поведінки різних суб'єктів цих відносин.

Під правовим регулюванням більшість авторів розуміють сукупність прийомів та засобів юридичного впливу на поведінку суб'єктів суспільних відносин. На думку Сарновської С.О., саме з моменту видання нормативно-правового акта здійснюється правове регулювання суспільних відносин [19, с. 69]. Дещо іншої точки зору дотримуються Рабинович П.М. і Котюк В. О., які вважають, що норма права починає регулювати поведінку суб'єктів не з моменту видання норми права, а з часу настання юридичних фактів, передбачених даною нормою [15, 11].

Так як предметом правового регулювання є суспільні відносини, то правове регулювання обумовлено деякими об'єктивними та суб'єктивними чинниками. Такими чинниками виступають наступні фактори (рис. 1.1.) [21, с. 264].

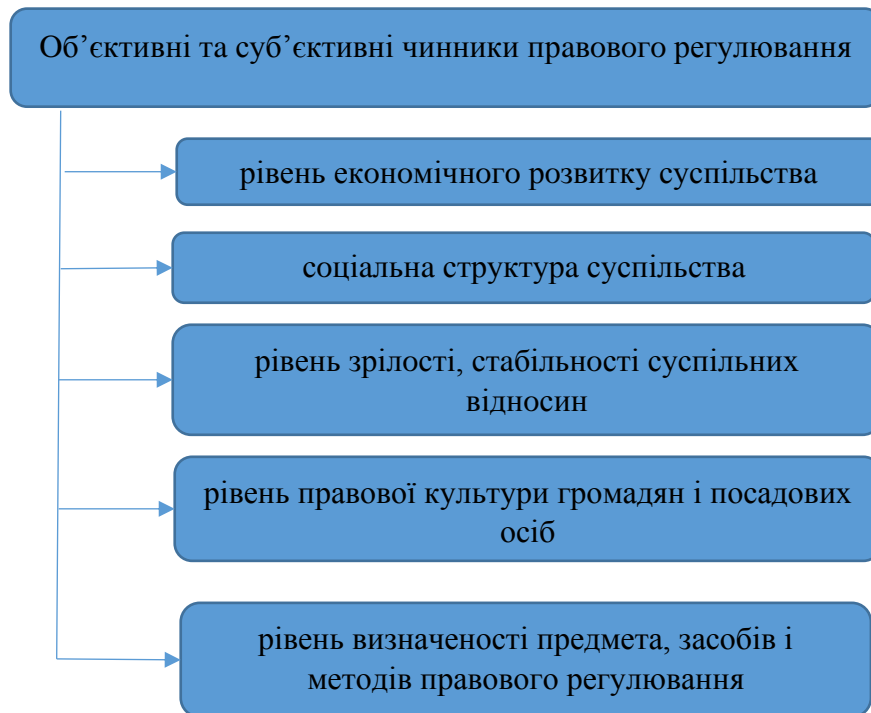


Рис. 1.1. Об'єктивні та суб'єктивні чинники правового регулювання

Таким чином, позитивне право володіє властивостями і механізмами, що забезпечують його реалізацію в житті суспільства. Правове регулювання – це цілеспрямована дія на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів. Правотворчі норми повинні враховувати, що коли сфера правового регулювання звужена в суспільстві виникає загроза свавілля, хаосу, навпаки коли сфера правового регулювання невинновдано розширена, особливо за рахунок централізованої державно-владної дії, створюються умови для зміцнення тоталітарних режимів, Предметом правового регулювання є суспільні відносини, то правове регулювання обумовлено деякими об'єктивними та суб'єктивними чинниками (рівень економічного розвитку, соціальної структури, тощо.).

2.2. Характерні ознаки меж правового регулювання суспільних відносин

Будь-яке суспільство характеризується наявністю різноманітних сфер відносин: політичних, економічних, соціальних, культурних, освітніх тощо. Разом з тим, існування означених сфер відносин повинно здійснюватись у певних

напрямок, межах та за певною упорядкованістю. Саме тому у науковій літературі на сьогодні потребують подальшого дослідження таких категорій, як «межа та сфера дії права», «сфера правового впливу» та «межа правового впливу».

Більшість сучасних наукових робіт присвячується саме правовому регулюванню, а отже, і його сферам та межах, як одного з різновидів правового впливу. З цього приводу О.М. Мельник зазначає, що означене пояснюється двома причинами: деякі автори ототожнюють поняття правового впливу і правового регулювання, межі яких не збігаються; інші не враховують різні форми правового регулювання. Звідси й твердження одних дослідників про те, що правове регулювання розпочинається з прийняття правової норми і цим вичерпується, інших – з набрання нормою чинності чи з настання юридичного факту, передбаченого нормою права. Разом з тим, дослідження питання сфери правового впливу має не лише теоретичне значення, але і практичне, адже визначивши сферу правового впливу ми зможемо відповісти на питання, які ж відносини підпадають під такий вплив та встановити межу правового впливу.

Таким чином, сферою правового впливу є ті суспільні відносини та соціальний простір, які підпадають під дію правового впливу та на які поширюється відповідний вплив. Визначаючи сферу правового впливу, необхідно виходити як із класифікації суспільних відносин, так і з їх глобальності та важливості.

На нашу думку, сфера правового впливу розуміється як сукупність суспільних відносин (соціальний простір), соціальних зв'язків, що підпадають під дію правового впливу та на які він поширюється, формуючи у суб'єктів певні погляди, оцінки права, переконання та поведінку.

Як і для будь-якої теоретичної категорії, для сфери правового впливу важливим є виокремлення основних рис, що відображають її особливості. До них, зокрема, можливо віднести:

– передбачає коло суспільних відносин, що підпадають під дію правового впливу та на які він поширюється, формуючи у суб'єктів певні погляди, оцінки права, переконання та поведінку;

– на відміну від сфери правового регулювання, сфера правового впливу є дещо ширшою. Тому до сфери правового впливу можливо віднести всі суспільні відносини, соціальні зв'язки, економічні, політичні, культурні, соціальні відносини, які правом не регулюються, але на які воно, так або інакше, розповсюджує свій вплив.

– поряд з нормативним впливом, на відміну від правового регулювання, сфера правового впливу передбачає ще і відносини, що пов'язуються із ціннісно-орієнтаційними та інформаційно-психологічними напрямками.

– передбачає більш широку варіантність суспільних відносин аніж сфера правового регулювання, що включає лише ті відносини, які регулюються виключно правом, а, отже, включаються лише до нормативного правового впливу.

Сфера правового впливу, так як і сфера правового регулювання не може увесь час залишатись сталою. У цьому аспекті Н.М. Оніщенко та С.В. Бобровник зазначають, що зміна сфери правового регулювання є складним процесом, в якому збігаються протилежні тенденції – розширення та звуження юридичної регламентації. Сфера правового регулювання може розширюватись завдяки появі нових, раніше не регламентованих правом відносин соціальної дійсності. Звуження сфери відбувається за рахунок відмови суспільства від використання права, заміни правової регламентації іншими засобами соціального регулювання. Така тенденція зумовлена со-ціальною природою правових норм, їх взаємозв'язком із нормами соціального регулювання.

М.П. Орзіх у цьому плані зазначає, що «сфера регулятивного впливу права обмежується нормативно встановленими варіантами поведінки особи у кожній типовій ситуації» і «чим ширший діапазон цих варіантів, тим змістовніша правова свобода особистості, тим більше розширюються рамки сфери праворегулюючого впливу».

На думку Скакун О.Ф. та Рабіновича П.М., сферу правового регулювання можна визначити як соціальний простір, урегульований правом, або такий, який може бути врегульований правом. Але такий соціальний простір завжди обмежений.

В Україні сфера правового впливу перебуває у постійному і досить суперечливому русі та зміні: швидкими темпами формується та вдосконалюється законодавство, проте багато правових норм не знаходять свого послідовного застосування та реалізації; продовжує залишатися на низькому рівні правосвідомість українських громадян; діяльність державних органів найчастіше не відповідає стандартам правової держави. Важливі зміни у праві, на жаль, нерідко мають хаотичний характер, тому залишаються невпорядкованими та позбавленими системного зв'язку.

Таким чином, зміна сфери правового впливу так само, як і сфери правового регулювання залежить від значної кількості факторів, серед яких можливо виокремити наступні:

- ступінь та рівень суспільного призначення права;
- зміни у правовій системі в цілому;
- першочерговість суспільних та індивідуальних інтересів;
- прогресивні зміни у суспільстві, що пов'язуються із появою нових суспільних відносин;
- підвищення або зниження рівня правосвідомості та правової культури суспільства;
- прогресивні зміни чинного у країні законодавства як у бік розширення, так і зменшення нормативної бази;
- розширення прав і свобод громадян та створення сприятливих умов їх реалізації.

Проблематика сфери правового впливу нерозривно пов'язується з необхідністю дослідження питання меж правового впливу. Будь-який вплив чи регулювання не може здійснюватись безмежно, невизначено, а тому повинно мати певну граничну межу, перетнувши яку такий вплив отримує нові особливості, перетворившись в іншу субстанцію.

Так, С.В. Бобровник, О.Л. Богініч акцентують увагу на тому, що межі правового регулювання складають оптимальну повноту юридичного опосередкування суспільних відносин, обумовлені необхідністю державного

впливу на сфери суспільного життя, які не можуть бути врегульовані інакше як за допомогою права.

Ф.Н. Фаткуллін характеризує межі правового регулювання як зумовлені певними факторами рамки владного державного втручання у суспільні відносини за допомогою норм права.

На думку О.Ф. Скакун, межі правового регулювання можливо розглядати як рубежі владно-вольового впливу громадянського суспільства (народу) і держави (її органів) на суспільні відносини. За допомогою меж визначаються предмети та окреслюються сфери правового регулювання.

Також цікавою в цьому напрямку є позиція В.І. Гоймана, який, розглядаючи межі дії права, виступає проти поширеної в теорії права думки про те, що загальноідеологічний вплив права не має меж, тобто воно поширюється навіть на ті відносини, які не є і не можуть бути предметом правової регламентації. Він обґрунтовує тезу про те, що об'єктивно ці межі визначаються природою права, а суб'єктивно—психофізіологічними можливостями особистості як об'єкта правового впливу. Тому, як продовжує науковець, ця проблема в її спеціально-юридичному значенні аналізується з погляду дій, які:

- 1) не регулюються державними приписами;
- 2) пов'язані з державно-юридичною регламентацією (державним регулюванням). Методологічною основою такої диференціації є збіг меж дії права і державного регулювання, що виходить із самої природи загальнодозвільного принципу правової регуляції і, відповідно, із соціальної зумовленості права, яка завжди є більш динамічною за правотворчу діяльність держави.

Аналізуючи вищезазначене, з метою дослідження поняття «меж правового впливу» необхідно першочергово з'ясувати сутність та зміст категорії «межа».

З огляду на те, що в науці є декілька видів визначень, перш за все, необхідно дати науковий аналіз поняття меж правового впливу та обрати найбільш оптимальний підхід. З точки зору А.Д. Машкова, найбільш прийнятним є визначення «меж» через найближчий рід і видову відмінність. А найближчим родовим поняттям для меж правового впливу є слово «межа». У процесі

формування визначення через найближчий рід і видову відмінність воно розпадається на два відносно самостійних пізнання:

1) визначення змісту самого поняття «межа»;

2) встановлення найбільш істотних відмінних рис меж правового впливу від усіх інших підвидів меж. Слід визнати, що слово «межа» вживається до таких сутностей (явищ), які можливо уявити у чітких чи нечітких, але завжди конкретних одиницях, параметрах чи характеристиках.

Таким чином, у процесі дослідження питання меж правового впливу ми міркуємо про граничні характеристики дії права, реальні та потенційні можливості його впливу на суспільні відносини та інтереси.

Враховуючи вищезазначене, на нашу думку, можливо виокремити два основні підходи до розуміння меж правового впливу:

1) об'єктивний підхід, що пов'язується з об'єктивно існуючими умовами, які не залежать від волі соціальних суб'єктів чи держави, не можуть змінюватись за їх волю та певним чином здатні обмежувати правовий вплив. До таких умов можливо віднести певні закономірності розвитку суспільства (наприклад, культурні, економічні тощо), закони розвитку природи;

2) суб'єктивний підхід, що полягає у власному світосприйнятті, самооцінці соціальними суб'єктами своїх можливостей та можливостей права. Таким чином, саме у процесі власного сприйняття, оцінки та уявлення виявляється суб'єктивний підхід до розуміння меж правового впливу. Також необхідно зазначити, що зазначений підхід до характеристики граничних показників правового впливу залежить від рівня правосвідомості та правової культури конкретного суспільства на певному етапі його розвитку. Тому залежно від того, наскільки адекватно буде сприйматись власне право, буде залежати ефективність механізму правового впливу в цілому.

Зазначене вище надає можливість нам дати визначення поняттю «межі правового впливу» як граничних характеристик дії права, що формуються в процесі взаємодії права із соціальними суб'єктами, сприймаються та усвідомлюються ними, а також отримують свій прояв у реальних та потенційних можливостях права

впливати на суб'єктивні інтереси, соціальні суб'єкти та суспільні відносини в цілому.

Як і будь-яка теоретична категорія «межі правового впливу» не отримують повноцінного теоретичного дослідження без характеристики їх основних ознак.

Як вдало зазначає О.М. Мельник, межі правового регулювання зумовлені неюридичними факторами. Вони коріняться у природі людської діяльності, передбачені культурою та цивілізованістю, детерміновані існуючою системою відносин, економічними, історичними, релігійними, національними та іншими обставинами.

Особливе місце серед суб'єктивних факторів, що впливають втручання на визначення меж правового впливу, посідає домінуюче у суспільстві та державі праворозуміння, яке тісно пов'язується із певними загальнофілософськими та світоглядними поглядами соціуму, та може визначати межу впливу на правосвідомість конкретного соціального суб'єкта. Саме право виступає певним та масштабом свободи особистості в суспільстві, визначає межу такої свободи та встановлює відповідальність за порушення відповідної межі.

До факторів суб'єктивного характеру, що визначають межі правового впливу, можливо також віднести пропаганду права, наміри законодавця, мотивацію закону та законодавчі інновації, оскільки вони безпосередньо не здійснюють регулювання та не породжують конкретних правовідносин, проте впливають на підсвідомість суб'єктів права, визначаючи можливу межу їх поведінки.

Як і у випадку об'єктивних факторів, фактори суб'єктивного характеру не є вичерпними та можуть змінюватись під впливом об'єктивних, звужуючи чи, навпаки, збільшуючи можливу межу правового впливу.

Проблема існування певних меж дії права обов'язково виникає в усіх правових системах. Розширення і збагачення прав і свобод громадян, створення сприятливих умов і гарантій їх повної реалізації є необхідними напрямками державно-правового розвитку. Кодо забезпечення принципів правової держави, охорони прав і законних інтересів особи велике значення мають ті законодавчі настанови, в яких визначається загальний обов'язок всіх державних органів та

посадових осіб діяти лише на основі права, заданого певними межами свого регулятивного впливу.

Правове регулювання включає впорядкування за допомогою права суспільних відносин, встановлення для суспільства певних правил поведінки, закріплення меж у правознавчій поведінці для всіх членів суспільства, роботу державних органів, що сприяють реалізації членами суспільства своїх прав і законних інтересів, і контроль за їх поведінкою з боку держави, спрямований на усунення правопорушень і їх наслідків.

Таким чином, у правовому регулюванні виявляється втручання держави у життєдіяльність суспільства в цілому і кожної окремо взятої особи. Це втручання в сучасному демократичному суспільстві повинне мати свої межі, тобто межі владного втручання держави, її органів у систему суспільних відносин. А вихід держави за ці межі, легковаження ними, застосування заборонених методів впливу на суспільні відносини розглядається як втручання держави у непідвладні їй царини суспільного регулювання.

У сучасній демократичній державі характер і види цих засобів визначаються комплексом чинників, серед яких можна виділити передусім закономірності розвитку і засади системи права, а також рівень декларованих і реально діючих прав і свобод людини і громадянина, закріплених як в актах національного законодавства, так і в міжнародно-правових актах, ратифікованих законодавчим органом цієї держави. Крім того правова демократична і соціальна держава визнає пріоритет прав, свобод і охоронюваних законом інтересів окремо взятої особи перед власними інтересами. Не зважаючи на явну декларативність цього твердження, воно має вельми істотне значення для вибору пріоритетних напрямів і засобів правового регулювання суспільних відносин.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

2.1. Правова класифікація критеріїв ефективного правового регулювання суспільних відносин

Ефективність правового регулювання визначається відповідністю кінцевого результату правового регулювання цілям, поставленим законодавцем в правовій нормі. Юридичні норми дієві тоді, коли вони відповідають об'єктивним умовам і закономірностям розвитку суспільства, в якому вони функціонують, коли їх зміст відповідає суспільній свідомості населення, в першу чергу принципам моральності і рівню правосвідомості, і коли норми даної галузі права діють погоджено з нормами має рацію інших його галузей.

Наведемо експертні думки стосовно ознак ефективного правового регулювання. Так, Рабинович П.М. виділяє кілька критеріїв виміру дієвості правового регулювання, а саме [15, с. 158]:

- цінність правового регулювання;
- економність правового регулювання;
- ефективність правового регулювання.

За Рабинович П.М. критерієм оцінки цінності правового регулювання є його реальна позитивна (корисна) значимість для функціонування та розвитку окремої особи, соціальних груп чи суспільства в цілому. Це дає можливість виділити за суб'єктивним критерієм особисту, групову, загальносоціальну цінність правового регулювання [15, с. 159].

Ряд авторів вважає, що соціальна цінність є причиною ефективності, але повною мірою вона не може гарантувати високий ступінь ефективності, для цього потрібні певні умови (адекватність правового регулювання різним видам інтересів; досконалість законодавства та правозастосовчої діяльності; рівень правової культури суспільства та окремої особи; стан законності тощо).

Під умовами ефективності розуміють певні обставини, які, з одного боку, сприяють найбільшій реалізації цінності права, що дає можливість задовольнити

інтереси суб'єктів, а з іншого – це супутні фактори, які мають значення для дії індивідів по досягненні цієї цінності та по її використанні [12, с. 19].

Критерієм оцінки економності правового регулювання за Рабиновичем П.М. є сукупність витрат, що мають місце в процесі досягнення мети правового регулювання (предметно-речових, грошових, кадрових, часових, фізично-людських ресурсів та ін.) [15, с. 160].

Термін «ефективність» означає результат, наслідок того чи іншого явища [18, с. 3].

В юридичній літературі висловлюється точка зору, що критерієм ефективності правових норм є міра досягнення цілей, поставлених перед ними. Цілі правового регулювання передбачають закріплення існуючих суспільних відносин, які потребують такого закріплення, стимулювання і розвиток тих відносин, які на даний момент відповідають вимогам суспільства та створення умов для розвитку і закріплення нових суспільних відносин [18, с. 4].

Кисель О.М. ціль розуміє як ідеальну, відображену в свідомості модель цінності [4, с. 29]. Це дає підставу стверджувати, що критерієм ефективності є ступінь досягнення відповідних цінностей.

Цілі правового регулювання класифікують за певними критеріями: за значимістю (головні та другорядні), за часом (перспективні та найближчі), за результатами (кінцеві та безпосередні).

Цілі правового регулювання стосуються не тільки окремих суб'єктів, а й забезпечують закріплення та стимулювання розвитку суспільних відносин, створюють умови для виникнення нових суспільних відносин, запобігають виникненню суспільно шкідливих відносин.

Досягнення цілей правового регулювання здійснюється за допомогою певних засобів, що є шляхами юридичного впливу на поведінку суб'єктів. Ці засоби є різними за своєю природою та функціональним призначенням.

Дія правових норм у процесі досягнення цілей може мати різний характер, а саме [4, с. 31]:

1. інформаційний, ідеологічний, загальновиховний;

2. реалізація норм права через дотримання, виконання і використання – безпосередня реалізація права;

3. це державно-владна діяльність компетентних органів по забезпеченню впровадження правових норм – так звана правозастосовча реалізація.

Таким чином, в одних випадках ефективність норми забезпечується лише за рахунок її власної дії, в інших – у результаті дії системи: норма плюс її застосування.

Заслуговує на увагу точка зору, що соціальна цінність та ефективність співвідносяться як процес і результат. У цьому розумінні соціальна цінність відповідає на запитання, які саме інтереси нею задовольняються, а ефективність правового регулювання – яким чином це зроблено та якою мірою ці інтереси задоволені.

Критерієм оцінки ефективності правового регулювання за Рабіновичем П.М. є співвідношення мети правового регулювання та реальних результатів правового регулювання [15, с. 161]. Цей експерт розрізняє юридичну та загальну ефективність правового регулювання. Юридична ефективність має місце, коли в результаті прийняття нормативно-правового акта настають саме юридичні наслідки, що пов'язані з внесенням змін до правового становища окремого суб'єкта чи групи осіб. Загальна ефективність правового регулювання передбачає реальні зміни у різних сферах суспільних відносин, які мають місце в результаті впровадження нормативно-правового акта в практичній діяльності. Загальна ефективність правового регулювання забезпечується певними чинниками, а саме [15, с. 161]:

- ефективністю самого нормативно-правового акта;
- ефективністю процедурно-процесуального механізму застосування нормативно-правового акта;
- ефективністю діяльності щодо застосування і реалізації нормативно-правового акта.

На думку В.Ф. Сіренко [18, с. 10], під час вивчення ефективності важливо звертати увагу не на цілі законодавства, а на інтереси. Визначивши інтерес як

співвідношення між необхідністю задоволення потреб різних соціальних груп, класів, окремих верств населення і можливістю задоволення цих потреб, маємо модель, складові якої можна розглядати як елементи ефективності, а саме:

- соціальні потреби, які необхідно задовольнити за допомогою конкретного нормативного акта;
- правові засоби, їх кількість та якість;
- здатність правових засобів задовольняти соціальні потреби, закріплені в нормативному акті;
- перспективність напрямків удосконалення законодавства з метою задоволення соціальних потреб за допомогою правових засобів.

Рабинович П.М. виділяє ряд передумов досягнення ефективності правової норми. До загальносоціальних передумов ефективності юридичної норми (ефективності правотворчості) слід віднести [15, с. 161]:

- відповідність норми об'єктивним законам (закономірностям) існування й розвитку людини та суспільства;
- відповідність норми конкретно-історичним умовам її функціонування, реальним можливостям її здійснення (матеріальним, духовним, часовим, кадровим та ін.);
- відповідність юридичної норми реальним потребам та інтересам тих суб'єктів, відносини між якими вона має регулювати;
- відповідність юридичної норми стану правосвідомості й моралі, рівню загальної культури, громадській думці згаданих суб'єктів;
- відповідність норми права висновкам тих наук (суспільних, природничих, технічних), які «предметно» вивчають об'єкти, що перебувають у сфері правового регулювання;
- відповідність юридичної норми загальним закономірностям самоорганізації системних явищ (їх вивчає наука синергетика) і цілеспрямованої організації таких явищ (їх вивчає, зокрема, кібернетика).

До юридичних (спеціально-соціальних) передумов ефективності юридичної норми належать [18, с. 11]:

- правове закріплення домінуючих потреб суспільства;
- предметна визначеність діяльності правотворчого органу;
- визначеність меж правового регулювання;
- зумовленість правотворчої діяльності об'єктивними умовами розвитку суспільства;

- зміна сфери і типу правового регулювання;
- особливості правотворчості як результату творчого процесу;
- системність законодавства;
- якість законодавства;
- досконалість юридичної техніки;
- чітке визначення видів юридичної відповідальності, що настає за порушення нормативних приписів, механізму її реалізації.

Чи можлива кількісна оцінка соціальної ефективності має рацію?

Така оцінка можлива, коли як початковий момент при визначенні ряду основних параметрів соціальної ефективності права використовується показник, який з фактичного боку свідчить про те, досягли чи ні дані норми потрібного ефекту. В цьому випадку йдеться про фактичну ефективність, яка виражається співвідношенням між фактично досягнутим, дійсним результатом і тією безпосередньою, найближчою метою, для досягнення якої були прийняті відповідні норми. Тут безпосередня, найближча мета правових норм є еталоном оцінки їх ефективності [18, с. 12].

Зіставляючи безпосередні цілі правових норм з фактичним результатом їх діям, можна кількісно зміряти їх ефективність. Причому отриманий кількісний результат може бути як позитивним, так і негативним. Останній свідчить про відсутність соціальної ефективності має рацію.

Результативність правового регулювання багато в чому залежить від ефективності правових актів. Включені в механізм правового регулювання, ці акти покликані забезпечити його чітку роботу. Правові акти є важливим засобом для досягнення тієї мети (конкретних і перспективних), яка стоїть перед нормою має рацію.

Ефективність регулятивних функцій права тісно пов'язана з результативністю соціально-економічних, політичних заходів, що вдягаються в правову форму. Тут кількісне вимірювання ефективності може отримати вираз в точних економічних і інших соціальних показниках. Необхідно тільки вичленувати з цих показників той ефект, який досягнутий саме за допомогою юридичних засобів. Дані, отримувані в результаті вивчення ефективності правового регулювання є основою для його подальшого вдосконалення.

В юридичній літературі висловлюється точка зору щодо створення синтетичної теорії ефективності правового регулювання, яка б включала всі правові засоби та всі варіанти процесу правового регулювання у їх взаємозв'язку [13, с. 338].

Таким чином, юридичні норми дієві тоді, коли вони відповідають об'єктивним умовам і закономірностям розвитку суспільства, в якому вони функціонують, коли їх зміст відповідає суспільній свідомості населення, в першу чергу принципам моральності і рівню правосвідомості, і коли норми даної галузі права діють погоджено з нормами має рацію інших його галузей. Термін «ефективність», який означає результат, наслідок того чи іншого явища притаманний і для правового регулювання. При цьому критерієм оцінки ефективності правового регулювання є співвідношення мети правового регулювання та реальних результатів правового регулювання.

2.2. Проблеми та напрями вдосконалення системи законодавства по регулюванню суспільних відносин в Україні

Проголошуючи державний суверенітет України, Верховна Рада Української РСР виражала прагнення народу України створити демократичне суспільство, побудувати правову державу [1, с. 3]. Ці положення знайшли своє відображення у Конституції України, зокрема, у ст. 1 Україна проголошувалася «суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою [2]». Прийняття Конституції України стало реалізацією положень Постанови Верховної Ради УРСР «Про проголошення незалежності України» та Акта проголошення незалежності

України від 24 серпня 1991 р., схваленого 1 грудня 1991 р. всенародним голосуванням, які задекларували появу нової держави – України. День проголошення незалежності України формально можна вважати початком формування правової держави.

Система законодавства є зовнішнім вираженням системи права, і навпаки – система права є важливим фактором побудови та розвитку системи законодавства.

Основним способом об'єктивації (джерелом права) в Україні є нормативно-правовий акт, створення якого відбувається в процесі правотворчої діяльності. Закон повинен містити нормативні моделі майбутніх правових відносин, часто випереджаючи при цьому існуючий рівень розвитку суспільних відносин. Це, звичайно, не завжди сприяє його ефективності, дієвості в силу об'єктивного відставання правової свідомості суб'єктів, їх консерватизму чи інертності мислення. Новоприйнятий закон повинен мати відповідну фінансову, організаційно-технічну, інформаційну та іншу забезпеченість, відповідати об'єктивно існуючим умовам [6, с. 19].

Реформа законодавства, яка розгорнулася в Україні з 1991 р, супроводжувалась інтенсифікацією законотворчої діяльності, розширенням сфери приватноправового регулювання, запровадженням загальнодозвільного принципу правового регулювання, спостерігалось різке зростання питомої ваги законів серед нормативно-правових актів. З часом кількість законів хоча й зростала, але в основному вони стосувались внесення змін та доповнень (часто – невеликих за обсягом), а також – надання згоди Верховною Радою на обов'язковість міжнародних договорів. Зростання рівня підзаконних актів, які нерідко трактують положення закону на догоду відомчим інтересам, як правило, з'являються в результаті надмірної декларативності законів, відсутності чітко відпрацьованого механізму дії їх приписів. Крім цього, як у законах, так і в інших нормативно-правових актах спостерігається надмірне дублювання норм. Роль та значення підзаконних нормативно-правових актів не можна недооцінювати. Усім підзаконним нормативно-правовим актам притаманна спільна риса вони видаються

в межах компетенції відповідного правотворчого органу та повинні конкретизувати його [12, с. 5].

Значною мірою впорядкованості підзаконних нормативно-правових актів сприяло видання Указу Президента України від 3 жовтня 1992 р №493/92 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та Інших органів виконавчої влади», в розвиток якого Кабінет Міністрів прийняв Постанову від 28 грудня 1992 р №731 «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та Інших органів виконавчої влади». Однак визначений Указом Президента та Постановою Кабінету Міністрів порядок реєстрації поширюється не на всі підзаконні нормативно-правові акти, а лише, по-перше, на акти центральних та місцевих органів виконавчої влади (включаючи акти структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій) і органів господарського управління та контролю, а по-друге, – на ті з них, що зачіпають права, свободи та законні Інтереси громадян або мають міжвідомчий характер [12, с. 6].

На впорядкованість нормативно-правових актів України мав вплив також Указ Президента України від 10 червня 1997 р №503/97 «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності», видання якого було зумовлено відсутністю закону про нормативно-правові акти, адже саме на рівні закону мають бути врегульовані такі питання Указ передбачав, що офіційне оприлюднення нормативно-правових актів України здійснюється після включення їх до Єдиного державного реєстру нормативних актів та присвоєння їм реєстраційного коду Указ визначив процедуру оприлюднення та набрання чинності нормативно-правових актів декількох суб'єктів – Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України [24, с. 331].

Стосовно актів інших суб'єктів правотворчості ці питання регулюються іншими нормативно-правовими, зокрема законодавчими, актами (наприклад, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [19, с. 72].

З метою усунення колізій у цій сфері необхідним є встановлення чіткої регламентації процедури прийняття, офіційного оприлюднення та порядку

набрання чинності всіх видів нормативно-правових актів в Україні у єдиному законодавчому акті. Частина цих та інших проблем порушувалася у проекті Закону України «Про закони та законодавчу діяльність». Проте це не єдина проблема в системі національного законодавства. Зокрема, потребує свого вирішення й питання визначення місця та ролі так званих специфічних юридичних актів, які можуть набувати нормативно-правового значення за законодавством України (актів прямого волевиявлення населення, ухвалених на референдумах, актів делегованої або санкціонованої державою правотворчості, актів делегованої правотворчості органів місцевого самоврядування тощо) [20, с. 49].

Ефективне правове регулювання може бути забезпечене на основі поєднання відображення в праві досягнутого рівня розвитку суспільних відносин з прогностичними цілями. Досить чітко прогностичні, програмні установки, що мають перспективний характер і суспільне значення, відображені в Основному Законі держави – Конституції. Прогностичні положення містяться також і в інших законах і підзаконних актах, у преамбулах та вступних статтях до них [20, с. 50].

У найзагальнішому вигляді проблема забезпечення ефективності права може бути вирішена на таких основних підставах [20, с. 51]:

– приймаючи законодавчий акт, особливу увагу слід приділяти додержанню методології прийняття закону, як і будь-якого іншого нормативно-правового акта, вимог так званого «ланцюга ефективності», а саме: потребі і соціальному інтересу в такому законі;

– цілям, які досягатимуться за допомогою закону; достатності засобів, якими запроваджується закон, з точки зору досягнення поставлених цілей; визначенню конкретних адресатів закону; системі контролю за його виконанням;

– панівна у суспільстві правосвідомість без будь-яких застережень має визнавати принцип верховенства закону, послідовно реалізувати його в існуючій правовій системі, а також у практичних діях усіх ланок державного апарату;

– закони мають бути спрямовані на реалізацію головних положень Конституції України, вирішення найважливіших проблем, які ставить суспільству життя. При цьому слід враховувати, що не тільки норми Конституції України, а й

більшість чинних законів є нормами прямої дії, тому слід звести до мінімуму нормативні акти, які приймаються «на розвиток закону», що досить часто змінює зміст вимог та правил, ним встановлених;

– необхідно забезпечити цілковиту відповідність між законами та процесом їх реалізації. Нею мають бути охоплені, насамперед, права та обов'язки суб'єктів, закріплені законом;

– національне законодавство повинно відповідати загальновизнаним принципам та нормам міжнародного права, демократичній міжнародній практиці;

– закони мають відповідати загальному напряму проваджуваних реформ, а також меті економічного, політичного, соціального розвитку, забезпечувати цілісність і чітку структуру законодавства, мобільність і універсальність його галузей.

Процес забезпечення ефективності передбачає існування і виділення певної сукупності принципів, що охоплюють основні істотні моменти цього процесу і які мають послідовно здійснюватись у практичній діяльності. До них належать [20, с. 52]:

– принцип послідовності, який вимагає, щоб реалізація закону була безперервною, тобто охоплювала усі стадії його дії (інформування про його зміст, засвоєння останнього виконавцями, безпосередня реалізація вимог закону, контроль за нею, оцінка ефективності виконання закону, планування заходів з вдосконалення цієї діяльності);

– здійснення принципу комплексності є можливим лише за умови його забезпечення матеріальними, юридичними, організаційними та іншими заходами. Ігнорування будь-якого заходу перешкоджатиме використанню повною мірою потенціалу закону;

– принцип системності передбачає, що для забезпечення ефективності конкретного закону необхідно враховувати й вимоги норм та інших законів і нормативних актів, що регулюють однорідні суспільні відносини. У зв'язку з цим слід погоджувати заходи з їх виконання. Ізольована реалізація лише одного закону,

без урахування особливостей всього правового поля, може зашкодити ефективності правового регулювання в цілому;

– принцип загальності означає, що в реалізації закону мають брати участь усі суб'єкти, передбачені його нормами, а саме: державні органи, підприємства і установи, об'єднання громадян, окремі особи, засоби масової інформації тощо.

Виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що ефективна реалізація законів є можливою лише за умови забезпечення певної послідовності їх дій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає підстави зробити наступні висновки:

1. Позитивне право володіє властивостями і механізмами, що забезпечують його реалізацію в житті суспільства. Правове регулювання – це цілеспрямована дія на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів. Правотворчі норми повинні враховувати, що коли сфера правового регулювання звужена в суспільстві виникає загроза свавілля, хаосу, навпаки коли сфера правового регулювання невиправдано розширена, особливо за рахунок централізованої державно-владної дії, створюються умови для зміцнення тоталітарних режимів, Предметом правового регулювання є суспільні відносини, то правове регулювання обумовлено деякими об'єктивними та суб'єктивними чинниками (рівень економічного розвитку, соціальної структури, тощо.).

Розглянуті найважливіші елементи правового регулювання, до них належать сфера, межі і механізм правового регулювання. З'ясовано, що сфера правового регулювання – це сукупність суспільних відносин, яку можна і необхідно впорядкувати за допомогою права і правових засобів Межі правового регулювання – межі владно-вольового впливу держави в особі її органів на суспільні відносини, поведінку людини. Особливість правового регулювання полягає в тому, що воно має специфічний механізм і використовується в розкритті взаємодії різних елементів правової системи. Кожний елемент виконує специфічну роль у регулюванні суспільних відносин.

Правове регулювання потребує конкретні заходи юридичного впливу, до таких відносять первинні методи правового регулювання, це централізоване імперативне регулювання (метод субординації) і децентралізоване, диспозитивне регулювання (метод координації). При цьому головні прийоми (заходи) правового регулювання це дозвіл, зобов'язання і заборона. Трьом способам правового регулювання (дозволянню, зобов'язуванню, забороні) відповідають три різновиди норм права. Юридична практика і теорія розрізняють також види правового регулювання – це нормативне (загальне) та індивідуальне регулювання.

2. Юридичні норми дієві тоді, коли вони відповідають об'єктивним умовам і закономірностям розвитку суспільства, в якому вони функціонують, коли їх зміст відповідає суспільній свідомості населення, в першу чергу принципам моральності і рівню правосвідомості, і коли норми даної галузі права діють погоджено з нормами має рацію інших його галузей. Термін «ефективність», який означає результат, наслідок того чи іншого явища притаманний і для правового регулювання. При цьому критерієм оцінки ефективності правового регулювання є співвідношення мети правового регулювання та реальних результатів правового регулювання.

Ефективна реалізація законів є можливою лише за умови забезпечення певної послідовності їх дій. процес демократизації українського суспільства потребує подальшого розвитку системи права.

Діючий Основний Закон, зберігаючи свою правову інерційність, поступово перестав виправдовувати високі суспільні запити і сподівання щодо стимулювання процесів національного державотворення та правотворення. В основу конституційної доктрини покладено три висхідні ідеї, зміст яких передбачає по-перше, модернізацію системи стримувань та противаг між гілками влади, по-друге, забезпечення єдності виконавчої влади при збереженні її формування парламентом за результатами загальнонаціональних виборів і по-третє, розвиток народовладдя в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Декларація про державний суверенітет України, прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К.: Україна, 1990. – С. 3.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
3. Актуальні проблеми теорії держави. Тимченко С.М., Бостан С.К., Легуша С.М та ін. – К: КНТ. – 2007. – 288 с.
4. Кисель О.М. Функціональне призначення правового регулювання // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 10. – К., Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – с. 27–35.
5. Котюк В.О. Загальна теорія держави та права. – К.: Атіка, 2005. – 592 с.
6. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави та права. – К., 2006. – 355 с.
7. Лисенков С.Л., Колодій А.М., Тих Теорія держави і права. – К: Юринком. -2005. – 448 с.
8. Общая теория государства и права: Академический курс: в 2 х т. / Под ред. М.Н. Марченко. – Т. 2. Теория права. – М.: Зерцало, 1998. – С. 456–457.
9. Онищенко Н.М., Бобровник С.В. Соціальна та юридична ефективність законодавства // Законодавство: проблеми ефективності. – К., 1995. – С. 19.
10. Оніщук М. Нотатки не стороннього: до доктрини конституційних змін в Україні // День. – №63. – 2008.-с. 15–19.
11. Олійник А.Ю та ін. Теорія держави і права: Навч. посіб. / А.Ю. Олійник, С.Д. Гусарев, О.Л. Слюсаренко. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 176 с.
12. Оніщенко Н.М. Правове регулювання та правовий вплив: поняття, взаємозумовленість та відмінність // Держава і право: Збірник наукових праць.

- Юридичні і політичні науки. Випуск 25. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – с. 3–7.
13. Пендюра. Теорія держави і права України – К: Сплайн. – 2008. -192 с.
 14. Приходько О. Ефективність феміди // Дзеркало тижня. – №48. -2007. С. 5–7.
 15. Рабінович П.М. Основи загальної теорії держави і права. – К.: Атіка, 2001. – С 158–161.
 16. Руденко С.В. Щодо питання визначення поняття «межі правового регулювання» // Вісник. – Запоріжжя, 2002. – №3 (20). – с. 30–39.
 17. Сарновська С.О. Сучасний стан та подальший розвиток вчення про механізм правового регулювання // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 22. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – с. 68–79
 18. Сіренко В.Ф. Визначення ефективності законодавства: методологічні аспекти // Законодавство: проблеми ефективності. – К., 1995. – С 3–13.
 19. Теорія держави і права: Навч. посіб. / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 264–265.
 20. Тарахонич Т.І. Місце правових відносин в системі елементів механізму правового регулювання // Правова держава. – К., 2003. – Вип. 14. – с. 45–55
 21. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник. / Автор-упорядник Кравчук М.В. – 3-є вид., змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 247 с.
 22. Теорія держави і права: Навч. посіб. / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.: За заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 368 с.
 23. Тімченко І. Розвиток конституційної реформи в Україні на сучасному етапі. // Дзеркало тижня. – №54. -2008. С. 5–8.
 24. Цвік М.В., Ткаченко В.Д., Богачова Л.Л., Петришин О.В., Олейников С.М. Загальна теорія держави і права: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч.

закладів освіти / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / М.В. Цвік (ред.). – Х.: Право, 2002. – 432 с.

25. Цуркан М. Проблеми судової влади в Україні // Юридична практика. – №57. -2007. с. 18–20.